

УДК 332.338

Єва Самойленко, Надія Синькевич

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Тернопіль,
Україна*

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Yeva Samoilenko, Nadya Synkevych

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

ECONOMIC ANALYSIS OF PRODUCTION AND SALES OF PRODUCTS IN UKRAINE DURING THE WAR

Попри суттєве скорочення виробничого потенціалу внаслідок бойових дій, українські підприємства поступово пристосовуються до нових умов господарювання. Суб'єкти бізнесу були змушені оперативно перебудувати логістичні ланцюги, змінювати джерела постачання сировини та канали збуту готової продукції, а також переміщувати виробництво у більш безпечні регіони країни. Завдяки таким заходам вдається частково підтримувати економічну активність навіть в умовах тривалої війни та підвищення ризиків для ведення підприємницької діяльності [1].

Водночас одним із важливих напрямів адаптації стає активніше використання цифрових технологій у діяльності підприємств. Зокрема, поширюється автоматизація виробничих процесів, застосування електронних платформ для управління постачанням, а також використання аналітичних інструментів для прогнозування ринкового попиту. Таким чином, це дає змогу підвищити ефективність функціонування бізнесу та оптимізувати витрати в умовах нестабільного середовища.

За наявними аналітичними оцінками, у 2022 році економіка України зазнала значного падіння - ВВП скоротився приблизно на 28,8%. Таке скорочення було зумовлене руйнуванням виробничої інфраструктури, втратою контролю над окремими територіями та розривом логістичних зв'язків. Уже у 2023 році спостерігалось поступове відновлення економічної активності (зростання близько 5,3%), що стало можливим завдяки стабілізації енергетичної системи, міжнародній фінансовій підтримці та адаптаційним процесам у бізнес-середовищі. У 2024 році темпи зростання сповільнилися до 2,9%, що свідчить про нерівномірність відновлення та наявність глибинних структурних проблем [1; 2].

У цих умовах особливе значення зберігає аграрний сектор, який виступає одним із ключових джерел валютних надходжень. Навіть попри воєнні виклики він забезпечує вагомую частку експорту, хоча його функціонування ускладнюється через мінування земель, дефіцит матеріальних та технічних ресурсів і обмежений доступ до фінансових інструментів.

Додатковими проблемами аграрного сектору стали зростання вартості пального, добрив та логістичних послуг. Це призводить до підвищення собівартості сільськогосподарської продукції, а також зниженню прибутковості виробництва. Разом з тим, аграрні підприємства поступово адаптуються до нових умов урізноманітнення експортних напрямів та впровадження сучасних технологій обробітку земель [5].

До основних факторів, що стримують економічний розвиток, належать енергетичні ризики, нестача кваліфікованих кадрів, значні руйнування інфраструктури та нестабільна безпекова ситуація. Крім того, негативний вплив мають високі виробничі витрати, перебої у постачанні сировини та низький рівень

активності інвестицій. У сукупності це позначається на собівартості продукції та конкурентних позиціях українських підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Важливою проблемою також є скорочення трудового потенціалу держави внаслідок міграційних процесів і мобілізації населення. Дефіцит працівників особливо відчутний у промисловості, сільському господарстві та транспортній сфері. Це, в свою чергу, ускладнює процеси відновлення виробництва стримує розвиток окремих галузей економіки [3].

Окремої уваги потребують логістичні проблеми в аграрному секторі. Порушення традиційних морських маршрутів експорту змусило виробників переорієнтуватися на альтернативні шляхи через країни Європейського Союзу, що призвело до збільшення транспортних витрат і зниження рівня прибутковості. Водночас запровадження морського коридору дозволило частково відновити експортні поставки та стабілізувати ситуацію [6].

Значне навантаження в умовах війни припало на залізничний та автомобільний транспорт, а також прикордонну інфраструктуру західних областей України. Через перевантаження логістичних маршрутів спостерігалися затримки поставок продукції та додаткові витрати для експортерів. Разом із тим розвиток альтернативних шляхів експорту сприяв поступовій адаптації транспортної системи до нових умов господарювання.

У сфері реалізації продукції також відбулися помітні зміни. У 2024 році зафіксовано зростання обсягів експорту, що стало можливим завдяки функціонуванню морського коридору та розвитку альтернативних логістичних маршрутів через країни Європейського Союзу. Паралельно зріс імпорт, що свідчить про певну залежність внутрішнього ринку від зовнішніх поставок. Порушення довготривалих торговельних зв'язків змусило підприємства активніше шукати нові ринки збуту та переглядати підходи до зовнішньоекономічної діяльності.

Українські виробники поступово пристосовують свою продукцію до вимог європейського ринку, що сприяє розширенню торговельних відносин із країнами ЄС. Підприємства все частіше використовують електронні торговельні платформи та міжнародні маркетплейси для просування товарів за кордоном. Це створює передумови для подальшої інтеграції України у європейський економічний простір.

Суттєві територіальні втрати та пошкодження інфраструктури спричинили переміщення значної кількості підприємств до центральних і західних регіонів України. Це, у свою чергу, сприяло формуванню нових виробничих кластерів у відносно безпечних областях і перерозподілу економічної активності. Водночас частина підприємств була змушена повністю припинити діяльність через неможливість відновлення виробництва [3].

Важливим чинником підтримки економіки є державна та міжнародна допомога бізнесу. Йдеться про програми пільгового кредитування, грантову підтримку та технічну допомогу, які відіграють особливо важливу роль для малого та середнього бізнесу як найбільш вразливого сегмента економіки України [5].

Державні програми підтримки сприяють частковому збереженню робочих місць, відновленню виробничої діяльності та розвитку підприємництва у регіонах, що приймають релоковані підприємства. Водночас міжнародна фінансова допомога залишається одним із ключових чинників підтримки макроекономічної стабільності держави.

Різні галузі економіки демонструють нерівномірні темпи розвитку. Аграрний сектор залишається ключовим елементом експортного потенціалу країни, незважаючи на втрату частини посівних площ і логістичні обмеження. Промисловість, навпаки, зазнає значних втрат через руйнування підприємств та енергетичні проблеми. Водночас зростає значення оборонної промисловості, логістичного сектору та ІТ-галузі, які характеризуються відносною стійкістю та здатністю швидко адаптуватися до нових умов [4].

Отже, аналіз виробництва та реалізації продукції в Україні в умовах війни свідчить про глибокі структурні зміни в економічній системі. Незважаючи на значні труднощі, відбувається поступова адаптація бізнесу до нових умов, часткове відновлення виробництва та переорієнтація зовнішньоекономічних зв'язків. Водночас зберігаються серйозні ризики, пов'язані з інфраструктурними втратами, енергетичною нестабільністю та обмеженістю інвестиційних ресурсів.

Для покращення ситуації необхідним є посилення державної підтримки підприємництва та розвиток транспортно-логістичної інфраструктури, активізація інвестиційної діяльності та відновлення промислового потенціалу. Важливими напрямками також залишаються цифровізація виробничих процесів і урізноманітнення експортних ринків, що сприятиме підвищенню стійкості національної економіки в умовах довготривалих викликів.

Список використаних джерел:

1. Centre for Economic Strategy. Ukraine War Economy Tracker: аналітичний огляд економіки України в умовах війни. URL: <https://ces.org.ua/en/test-ukraine-war-economy-tracker/> (дата звернення: 26.04.2026).
2. Національний банк України. Макроекономічний та монетарний огляд. Інфляційний звіт і оцінка ВВП України. Київ, 2024. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 26.04.2026).
3. Міністерство економіки України. Стан економіки України та ключові макроекономічні показники у 2024-2025 роках. URL: <https://me.gov.ua> (дата звернення: 26.04.2026).
4. Ukrainian Institute for the Future. Економіка війни в Україні: аналітичний огляд 2022-2025 років. Київ, 2025. URL: <https://uiamp.org> (дата звернення: 26.04.2026).
5. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Вплив воєнних дій на аграрний сектор України та стан сільського господарства. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 29.04.2026).
6. Центр економічної стратегії. Експорт зерна та функціонування морського коридору в умовах війни в Україні: аналітичний огляд. URL: <https://ces.org.ua> (дата звернення: 29.04.2026).
7. Краузе О., Синькевич Н., Юрик Н. Економічний аналіз та контроль кризових явищ у діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 1. С. 14-24. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1254> (дата звернення: 29.04.2026).
8. Носко Тетяна, Синькевич Надія. Фінансова стійкість підприємства в умовах воєнного часу: аналіз, виклики та стратегії адаптації. Розвиток соціально-економічних систем в геоелектронному просторі: збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15-16 травня, 2025 р.). Тернопіль, ФОП Паляниця В.А., 2025. с.97-100.